

TESPİH – 3

SERKAN DEMİRALP

Tespih serüvenimiz kehribar ile devam ediyor. Halk arasında en yaygın zikredilen belki de *kehribar tespihlerdir*. Ancak bir o kadar da yanlış bilineni ve aldatmacası vardır. Yazı dizimizin ilk bölümünde demiştik; *“Çoğunuzun şu anda ateş kehribar, sıkma kehribar, zar kehribar, Osmanlı kehribar, damla kehribar var dediğinizi duyar gibiyim.”* İşte şimdi oraya geldik. Kitabın ortasından konuşup son söyleyeceğimizi en başta söyleyelim. Bunlardan damla kehribar dışında hiçbirisi gerçek kehribar değildir. Pazarlama ve satış stratejisi olarak ortaya çıkan bu isimler yaygın olarak kullanılmaktadır.

Gerçekte kehribar; çam türünden ağaçların ve reçinelerinin fosilleşmiş halidir. Fosilleşmenin ve geldiği bölgenin tarihine biraz inerseniz elinizde veya koleksiyonunuzda

bulunan kehribar bir tespihin 20-65 milyon yıl kadar geriye gidebileceğini fark edersiniz. Dünya üzerinde şu anda bilinen rezervin %90'ı *Baltık Denizi* etrafında yer almaktadır. Rusya'nın Avrupa kıtasında bulunan toprağı olan *Kaliningrad*, kehribarın başkenti ve cennetidir.

Bir zamanlar büyük ormanlarla kaplı olduğu tahmin edilen bölge zamanla önce sular altında kalmış, sürüklenen çam sakızı, reçineler ve ağaçlar suların azalmasıyla çamur ve kumla kaplanarak fosilleşmiştir. Kehribarın özgül ağırlığının tuzlu sudan hafif olması nedeniyle Baltık Denizi kıyılarına vuran veya su üstünde yüzen bu kütleler yerel avcılar tarafından toplanmaktadır. Halen toprak altında bulunanlar ise açılan deliklerden toprak altına yüksek basınçlı su verilmesi yöntemiyle yüzeye çıkarılmaktadır. Çıkarılan kütleler işleme

uzmanlarınca sınıflandırılmakta yüzeyi temizlenerek göz alıcı hale getirilmektedir.

Jurassic Park film serisinde kehribar kütlenin içinde canlı fosiline yer verilmesi, içinde sinek, örümcek gibi canlı veya yaprak gibi kalıntılar bulunan saydam kehribar kütlelerine talebi ve merakı artırmıştır. Bunlar tespih için kesilemeyecek kadar değerli ve genellikle müzelerde sergilenen veya üst düzey koleksiyonlarda yer alan parçalardır. Renkleri açık sarıdan koyu kahverengiye kadar giden Baltık kehribarının küçük parçalarından takı yapılmakta, daha büyük kütleleri ise kesilip işlenerek üst düzey kalitede tespihlere dönüşmektedir.

Artan talep nedeniyle çıkarıldığı bölgedeki atölyelerde bile tespih yapılabilmektedir. Ancak el işçiliği ve sanat eserine yakınlık bakımından bizim ustalarımızın üstünlüğü aşikârdır. Serbest formda ve asgari 150-200 gr.lık bir kehribar kayası ustası tarafından kesilmeden adeta bir mühendislik çalışmasına tabi tutulmaktadır. Parça içindeki olası boşluk testerede kesilirken un ufak olmasına sebep olabilir. Firesini aza indirmek, güzel harelerini öne çıkarabilmek için geri dönüşü olmayan kesimi yapmadan ustası adeta kılı kırk yarar.

Baltık kehribarı tespih için öncelikli tercih edilen tür olmasına rağmen yine tercih edilen bir tür de **Dominik kehribarıdır**. Genellikle saydam veya yarı saydam yapısıyla bilinen bu türün en önemli özelliği ultraviyole bir ışığa tutulunca olduğundan çok farklı şekilde yeşil veya mavi görünmesidir.

Kehribar türü olduğu çok bilinmese de ülkemizde çıkan Oltu taşı da fosilleşmiş ağaç ve reçine olduğundan bu gruba dahildir. Kömür karası rengi ve kömüre benzerliği nedeniyle bilinçsizce yıllarca yakılan bu malzeme şu anda yer altı madenlerinde insan emeği ile çıkarılmaktadır. Kırılgan ve yumuşak yapısına rağmen parlatıldıktan sonra simsiyah parlak rengi ve asil görünümü ile günlük kullanımda hassas olmasına rağmen üst düzey koleksiyonluk değer taşımaktadır.

Kehribar tespihler reçine yapılarından dolayı çektikçe hoş, çamsı bir koku yayarlar.

Ancak bu tespihlerin çekimleri elde akışkan ve kaygan bir his bırakmazlar. Düşürmeye gelmezler, tüm tespihlerde öyledir ama bunlar elde sallanmazlar çünkü çok dayanıklı bir malzeme değildir. En çok tercih edilen renklerinden **Butterscotch** olarak bilinen (süt beyazı-tereyağı sarısı gibi) tespihe dönüştükten sonra havayla ve elle teması nedeniyle oldukça hızlı şekilde koyulaşır. Adeta kendi üzerini koruyucu bir katmanla kaplar.

Serüvenimizin bu bölümünde yoğunlukla gerçek kehribara değindik. Kehribar olarak isimlendirilmiş farklı materyallere de değineceğimiz sonraki yazılarımızda görüşmek dileğiyle.

